

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ
2024-25 GÜZ DÖNEMİ
MEDENİ HUKUKA GİRİŞ VE KİŞİLER HUKUKU DERSİ FİNAL SINAVI

13.01.2025

Ad -Soyad :

Öğrenci No:

TALİMAT: 1. Süre 90 dakikadır. 2. Mevzuat kullanmak yasaktır. 3. Mürekkepli kalem kullanmaya özen gösteriniz. 4. Gereksiz cevaplara puan verilmez. 5. Cevaplarınızda hukukî kavramlar kullanmaya özen gösteriniz. Sokak ağzı ile verilen cevaplara puan verilmez. 6. Maddi hata dilekçesi süresi içinde Dekanlığa verilir. Maddi hata incelemesi yapılırken sadece not toplamında hata olup olmadığına bakılır. Yeni bir değerlendirme yapılmaz, yapılamaz. Bu maksatla gönderilen e-postalara cevap verilmeyecektir. 7. Sadece bir tane çarşaf kâğıt verilecektir.

SORULAR

OLAY I- Arkadaşlarıyla birlikte eğlenmeye giden 17 yaşındaki Aykut, ayırt etme gücünü kaybedecek kadar içki içtikten sonra evine gitmek için arkadaşlarından ayrılmış, yolda giderken insanların bir binaya girdiklerini görmüş, peşlerine takılarak o da girmiş, herkesle birlikte büyük bir salona girerek oturmuştur. Salonda bir ressamın resimleri açık arttırma ile satılmaktadır. Bir resim Aykut'un çok hoşuna gitmiş, açık arttırmayı idare eden kişi” Yok mu 1 milyon veren? “ deyince Aykut elini kaldırmış ve ihale onun üzerinde kalmıştır.

Toplantıdan sonra açık arttırmayı düzenleyen kurum paranın ödenmesini isteyince Aykut bir hafta sonra ödeyeceğini söylemiş, kurum bu teklifi açık arttırma kurallarına aykırı olduğu için kabul etmemiş, bunun üzerine Aykut kavga çıkarmış, kavga esnasında kurum yetkilisinin kafasına resmi vurarak parçalamış, diğer yetkiliyi de yaralamıştır. Olay karakola intikal etmiş, karakola gelen Aykut'un babası, Aykut'un bu işlemi temyiz kudreti yokken yaptığını dolayısıyla işlemin geçersiz olduğunu ileri sürerken karşı taraf, ihale esnasında Aykut'un sarhoş olduğunu bilmediklerini, bilmelerinin de mümkün olmadığını, bu nedenle kendilerinin iyi niyetli olduğunu, kaldı ki kendi iradesiyle sarhoş olan kişinin yaptığı işlemin geçerli olacağını ileri sürmüşlerdir.

S.1- Aykut'un yapmış olduğu bu satış sözleşmesi geçerli midir? Karşı tarafın iyi niyetli olması bu işlemi geçerli hâle getirir mi? İyi niyeti ya da kötü niyeti kim ispat eder? **(15 puan)**

CEVAP:

Aykut'un yaptığı satış sözleşmesi geçersizdir. Çünkü Aykut ayırt etme gücünü içki içmek suretiyle kaybetmiştir. Aykut bu vaziyette iken tam ehliyetsizdir. Tam ehliyetsizler hiçbir hukukî işlemi yapamazlar. Yaptıkları işlemler kesin hükümsüz olur. Gerçi burada Aykut ayırt etme gücünü geçici olarak kaybetmiştir. Ayrıca kendi iradesi ile içki içmiş ve bu duruma düşmüştür. Fakat hukukî işlemler açısından ayırt etme gücünün geçici olarak mı yoksa sürekli olarak mı kaybedildiğinin bir önemi yoktur. Öte yandan geçici kayıp hâlinde bir kimsenin kendi iradesi ile ayırt etme gücünü kaybetmiş olması da önem arz etmez. Kişi tam ehliyetsiz hâle gelir ve yaptığı hukukî işlem geçersiz olur.

Karşı tarafın iyi niyetli olması yani Aykut'un o esnada ayırt etme gücünün olmadığını bilmemesi işlemi geçerli hâle getirmez. Çünkü kanun burada iyi niyete sonuç bağlamamıştır. Kanun koyucu böyle bir durumda tam ehliyetsizi korumuş, karşı tarafı korumamıştır.

TMK m. 3'e göre bir hakkın kazanılabilmesi için iyi niyetli olmak gerekiyorsa iyi niyet iddiasında bulunan taraf bu iddiasını ispat etmek zorunda değildir. Çünkü TMK m. 3'de bir iyi niyet karinesi konulmuştur. Buna göre, karinen aksini iddia eden taraf iddiasını ispatla yükümlüdür. Yani iyi niyet iddiasında bulunan taraf değil, bu kişinin kötü niyetli olduğunu iddia eden taraf bu iddiasını ispat etmek zorundadır.

AÇIKLAMA:

Bu soruda öğrencilerin büyük bir çoğunluğu Aykut'un 17 yaşında olması sebebiyle sınırlı ehliyetsiz olduğunu bu nedenle işlemin geçersiz (askıda hükümsüz) olduğunu yazmış. Aykut'un sınırlı ehliyetsiz olduğu doğrudur. Ancak olayda ayırt etme gücünü kaybedecek kadar içki içtiğinden söz edilmektedir. O hâlde açık artırmaya katıldığı esnada tam ehliyetsizdir. Eğer bir kimse tam ehliyetsiz ise artık kaç yaşında olduğunun bir önemi bulunmamaktadır. Ne yazık ki bu soruda Aykut'un tam ehliyetsiz olduğunu çok az öğrenci fark etmiş. Ayrıca bir kısım öğrenciler de hem sınırlı ehliyetsiz olduğunu hem de ayırt etme gücünün olmadığını yazmış. Oysa bu soruya cevap verirken Aykut'un tam ehliyetsiz olduğunu yazmak, ayırt etme gücünü kendi iradesi ile geçici olarak kaybettiğini ancak bu durumun sonuca etki etmeyeceğini vurgulamak gerekiyordu.

Aykut'un sınırlı ehliyetsiz olması sebebiyle vasisinin onayı ile işlemin geçersiz olacağını yazanlar da var. Elbette bu da doğru bir cevap değil.

Bu soruda haksız fiil sorulmadığı hâlde bir kısım öğrenciler haksız fiil konusuna da girmiş. Oysa haksız fiil 3. soruda sorulmuştu. Sorular cevaplandırılırken sorulan konunun dışına çıkmamak gerekir.

İyi niyetle ilgili de oldukça garip cevaplar var. Şöyle ki;

Bazı öğrenciler herkes iddiasını ispat eder, dolayısıyla iyi niyet iddiasında bulunan iyi niyetli olduğunu, diğer taraf ise kötü niyeti ispat eder demiş ki bu hatalı (biraz da kaçamak) bir cevaptır.

Öğrencilerin çoğu Aykut'un iyi niyetli olduğunu ispatla yükümlü olduğunu yazmış.

Maalesef yine çok sayıda öğrenci "hâkim takdir"e eder", "tespit davası açılır" hatta "hâkim ispat eder" şeklinde cevap vermiş. Yani ispat yükünü hâkime yüklemiş. Bu şekilde cevap veren otuza yakın öğrenci var. Doğru cevabı verebilen öğrenci sayısı ne yazık ki çok azdı.

Ehliyet türlerini tek tek açıklayanlar olmuş, bu soruda Aykut'un tam ehliyetsiz olduğunu yazmak yeterliydi. Ayrıntılı açıklamalar sebebiyle kimseden puan kırılmamıştır ancak bu yüzden puan da verilmemiştir. Bu tür açıklamalar sınavlarda sadece zaman kaybıdır. Bu nedenle soruda ne istendiğine dikkat etmek gerekir.

S. 2- Medenî hukuktaki geçersizlik (hükümsüzlük) türlerinden her birini ve yokluk kavramını birkaç cümle ile izah ettikten sonra Aykut'un yaptığı işlemin geçersiz olduğunu farz edersek burada nasıl bir geçersizlik türü olduğunu, babasının vereceği onay ile işlemin geçerli hâle gelip gelmeyeceğini tartışınız. **(25 puan)**

CEVAP:

Yokluk bir hukukî işlemin kurucu unsurlarından birinin eksik olması hâlinde yokluktan söz edilir. Örneğin bir sözleşmenin kurulabilmesi için karşılıklı ve birbirine uygun iki irade beyanının olmaması sözleşmeyi yoklukla malul kılar. Yokluk hâlinde sözleşme hiç kurulmamıştır. Bu nedenle sözleşmeyi ortadan kaldırmak için bir yokluk davası açılmaz. Bu konuda ihtilaf varsa tespit davası açılabilir.

Geçersizlik ya da diğer adıyla hükümsüzlük türleri ise şunlardır:

1. Kesin Hükümsüzlük (butlan)

Bir hukuki işlemin geçerlilik unsurlarındaki eksiklik ya da bu unsurlara aykırılık o hukuki işlemi kesin hükümsüz kılar. TBK m. 27'ye aykırı işlemler, ehliyet eksikliği, şekle aykırılık hâlinde kesin hükümsüzlük söz konusu olur.

Kesin hükümsüzlük kendi içinde tam kesin hükümsüzlük, kısmî kesin hükümsüzlük olmak üzere ikiye ayrılır. Tam kesin hükümsüzlükte işlemin tamamı kesin hükümsüz iken kısmî kesin hükümsüzlükte bir kısmı geçersiz, kalanı geçerli olur. Fakat taraflardan birinin işlemin bir kısmının geçersiz sayılacağını bilmesi durumunda o işlemi yapmayacağı varsayılabilir ya da işlemin tamamı geçersiz sayılır.

Bir de esnek hükümsüzlük vardır. Kural olarak hükümsüzlüğü ilgili herkes ileri sürebilir. Fakat bazı hâllerde hükümsüzlüğü ileri sürme hakkı taraflardan sadece birine tanınmıştır. Bu durumda esnek hükümsüzlükten söz edilir. Mesela bazı tüketici işlemlerinde geçersizliği sadece tüketicinin ileri sürebilmesi gibi.

2. Eksiklik (Askıda Hükümsüzlük/Noksanlık/Tek Taraflı Bağlamazlık)

Bir hukuki işlemin kanunun aradığı unsurlarının eksik olması nedeniyle başlangıçta hüküm ve sonuç doğurmadığı fakat eksik unsurlarının tamamlanmasıyla hukukî sonuçlarını tam olarak doğurduğu hallerde askıda hükümsüzlük söz konusudur. Örneğin erteleyici şarta bağlı işlemlerde şart gerçekleşmeden yapılan hukukî işlem hüküm ve sonuç doğurmaya başlamaz. Burada eksik olan unsur şartın gerçekleşmesidir. Sınırlı ehliyetsizlerin ya da yetkisiz temsilcinin yaptığı hukukî işlemler eksik yani askıda hükümsüzdür. Yasal temsilcinin onay ya da icazet vermesi ile bu tür işlemler geçerli hale gelir. Bu tür işlemlerde işlemin karşı tarafı hukukî işlemle bağlı iken işlemi yapan bağlı değildir (tek taraflı bağlamazlık). Geçerlilik unsurlarının tamamlanması için makul bir süre bekledikten sonra ya da geçerlilik unsurlarının tamamlanmayacağını anlaşıldığı ile işlemin karşı tarafı da işlemle bağlı olmaktan kurtulur.

3. İptal Edilebilirlik

Geçerli bir şekilde kurulan ve hüküm ve sonuç doğurmaya da başlayan bir hukuki işlemin kendisine iptal hakkı tanınan tarafça tek taraflı bir irade beyanıyla sona erdirilebildiği hâllerde iptalden söz edilir. İptal genellikle hata, hile, ikrah gibi irade sakatlıkları hâlinde söz konusu olur. Bu hak kanunun öngördüğü hak düşürücü süre içinde kullanılır. İptal hâlinde hüküm ve sonuç doğurmaya başlamış olan işlem, iptal hakkına sahip olan kişi tarafından kural olarak geçmişi etkili bir biçimde ortadan kaldırılır.

Sorunun ikinci kısmına gelince;

Somut olayda Aykut 17 yaşındadır. Eğer Aykut'un ayırt etme gücü bulunsaydı sınırlı ehliyetsiz sayılırdı ve yaptığı işlem eksik işlem olacağı için kanunî temsilci icazet (onay) vererek bu işlemi geçerli hâle getirebilirdi. Fakat Aykut'un o esnada ayırt etme gücü bulunmadığı için yapılan işlem kesin hükümsüzdür. Kesin hükümsüz işlemler sonradan verilen icazet ile geçerli hâle getirilemezler. Taraflar bu işlemin geçerli olmasını istiyorlarsa yeniden yapmak zorundadırlar.

AÇIKLAMA:

Bu soruya tam cevap veren neredeyse hiç yoktu. En çok kesin hükümsüzlük ve askıda geçersizlik yazılmış. Fakat açıklamalar yetersizdi. Kurucu unsurların eksik olduğu hâllerde işlemin yok hükmünde olacağını yazanların sayısı daha fazlaydı. Fakat yokluğa doğru cevap verdikten sonra kesin hükümsüzlük hâlinde kurucu unsurların eksik olduğunu yazanlar da var.

Kesin hükümsüzlük (butlan), pek çok öğrenci tarafından mutlak ve nispi butlan olarak ikiye ayrılmış. Oysa derste ısrarla üzerinde durduğumuz gibi bu ayırım doğru bir ayırım değildir. Mutlak-nispi butlan ayırımı TMK tarafından sadece evliliğin butlanı ile ilgili olarak yapılmıştır ve bu da yanlış bir ayırımdır. Doğrusu, butlan ve iptal şeklinde olmalıydı. Butlan ya da şimdiki adıyla kesin hükümsüzlük, tam ve kısmi kesin hükümsüzlük olarak ikiye ayrılır.

Bu soruda geçersizlik türleri açıklanırken birbirine karıştırılmış. İptalden söz eden neredeyse yok denecek kadar az!

Askıda hükümsüzlük izah edilirken sürekli sınırlı ehliyetsizin yaptığı işlem örnek verilmiş. Hatta bazıları tek askıda hükümsüzlük hâli buymuş gibi anlatmış. Örnek doğru ancak yukarıda da açıklandığı gibi daha pek çok askıda hükümsüzlük (daha doğrusu eksiklik) hâli mevcuttur.

Yine askıda hükümsüzlük açıklanırken yapılan işlemin vasiinin izni ile geçerli olacağı yazılmış. Aykut'un yaptığı işlemin de vasisinin izni ile geçerli olacağı yazılmış. Böyle bir cevap hatalıdır. Çünkü vasi sadece vesayet altındaki kişiler için söz konusu olur. Aykut 17 yaşında olduğuna göre kural olarak velayet altındadır. Nitekim olayda babasından da söz ediliyor. O hâlde somut olay açısından velisinin onayı demek gerekirdi. Ama böyle durumlarda en doğru cevap kanuni temsilcinin onayı demektir. Zira ilgili kişinin velayet altında mı vesayet altında mı olduğunu bilemeyebiliriz.

S.3- Aykut'un resmi kurum yetkilisinin başına vurarak parçalamasını ve diğer yetkiliyi de yaralamasını hukuken nasıl nitelendirirsiniz? Bu yüzden Aykut sorumlu tutulabilir mi? Cevabınız evet ise hangi hükümlere göre, hangi şartlarda sorumlu tutulabilir? Hayır ise neden sorumlu tutulamaz? (10 puan)

CEVAP:

Aykut'un her iki fiili de haksız fiil niteliğindedir. Birincisinde mala, ikincisinde şahsa zarar vermiştir. Hukukî işlemlerden farklı olarak haksız fiillerde ayırt etme gücünün geçici kaybı ile sürekli kaybı aynı değildir. Geçici kayıp hâlinde kendi iradesiyle ayırt etme gücünü kaybeden kişi haksız fiillerinden sorumlu olur. TBK m. 59 hükmüne göre ayırt etme gücünü geçici olarak kaybeden kişi bu sırada verdiği zararları gidermekle yükümlüdür. Ancak ayırt etme gücünü kaybetmede kusuru olmadığı ispat ederse, sorumluluktan kurtulur.

Aykut ayırt etme gücünü geçici olarak kendi kusuruyla kaybetmiştir. Bu nedenle gerçekleştirdiği haksız fiillerden sorumludur.

AÇIKLAMA:

Bu soruda Akut'un davranışının haksız fiil olduğunu yazanlar bir hayli fazla. Yazılması gerekmemekle birlikte haksız fiilin şartlarını yazanlar da var. Bu da sevindirici. Aykut'un kendi iradesi ile ayırt etme gücünü kaybettiğini bu nedenle yaptığı haksız fiilden sorumlu olduğunu yazanların sayısı da çoktu. Fakat bu kaybın geçici bir kayıp olduğunu, bir kimsenin ayırt etme gücünü kendi iradesiyle kaybedip kaybetmediğinin ancak geçici kayıplarda önemli olduğunu yazan çok azdı. Oysa bu hususa vurgu yapılmalıydı. Öte yandan bazı öğrenciler ayırt etme gücünün kaybindan bile söz etmeden, "Aykut bilerek sarhoş olmuştu" şeklinde cevaplar vermişler. Tespit doğru olmakla birlikte böyle bir cevap hukukî değildir. Ancak bu şekilde yazanlara da bir miktar puan verilmiştir.

Bu olayda ayırt etme gücünü geçici olarak kaybeden birinin yaptığı hukukî işlemler ile işlediği haksız fiillerin sonuçlarının ne olacağı sorulmuştur. Görüldüğü üzere hukukî işlemler geçersiz iken haksız fiil sorumluluğu devam etmektedir. Bu farkın görülebilmesi ve gerekçeli olarak anlatılabilmesi icap ederdi. Bilindiği üzer sarhoş iken haksız fiil işleyen mesela kavga eden veya trafik kazası yapan pek çok insan olmaktadır. Ayrıca sözleşme yaptıktan sonra sarhoş iken yaptığını söyleyerek sözleşmenin geçersiz sayılması gerektiğini iddia edenler de olmaktadır.

OLAY II- Hukuk fakültesi öğrencisi Arda, sınıf arkadaşı Behiye'nin sahilde bikinisi ile güneşlendiği anda, ona haber vermeden resmini çekmiş ve yine haber vermeden bir sosyal medya platformunda, "kim takar finalleri, Behiye'nin keyfi yerinde" alt yazısı ile paylaşmıştır. Bunu gören Behiye çok sinirlenmiş aralarında kavga çıkmış, Behiye "seni dava edeceğim" diyerek oradan uzaklaşmıştır.

S.1- Bu olayda Behiye'nin kişilik hakkı ihlal edilmiş midir? Cevabınız evet ise hangi kişilik hakkı/hakları ihlal edilmiştir? Behiye böyle bir olayda hangi davaları açabilir? Bu davaların şartlarını da sayarak açıklayınız. **(10 puan)**

CEVAP:

Somut olayda Behiye'nin resimleri üzerindeki kişilik hakları ihlal edilmiştir. Şeref ve haysiyeti üzerindeki kişilik hakkının ihlâl edildiği de düşünülebilir.

Böyle bir durumda açılacak davalar TMK m. 25'te düzenlenmiştir. Bu davalar; önleme davası, durdurma (saldırıya son verilmesi) davası, saldırının hukuka aykırılığının tespiti davası, maddi/manevî tazminat davası ve saldırı dolayısıyla elde edilen kazancın iadesi davasıdır.

Önleme davası saldırı tehlikesinin henüz başlamadığı hâllerde, saldırının önüne geçmek için açılır. Bu olayda saldırı gerçekleşmiş olduğu için açılmaz.

Durdurma davası, başlamış ve devam eden saldırılara son verilmesi için açılır. Somut olayda Behiye'nin resmi bir sosyal medya platformunda yayınlanmıştır ve kaldırıldığına ilişkin bir bilgi yoktur. Şu hâlde resmin kaldırılması izin durdurma davası açılabilir. Bu davanın açılabilmesi için saldırının olması yeterlidir. Saldırının kusurlu olması ya da bir zararın ortaya çıkması gerekmez. Ancak saldırı devam ediyor olmalıdır. Sona erdikten sonra bu dava açılmaz.

Tespit davası ile hukuka aykırı eylemlerle kişilik hakları ihlal edilen kişiler, sona erse bile etkisi devam eden saldırıların hukuka aykırılığının tespit edilmesini talep ederler. Davacı tespit davası

sonucunda verilen kararın duyurulmasını ya da üçüncü kişilere bildirilmesini de talep edebilir. Tespit davasının açılabilmesi için de kusur ve zarar şartı aranmaz. Bununla birlikte Yargıtay daha sonra bir eda davası açılacaksa tespit davası açmakta hukukî yararın bulunmadığına hükmetmektedir.

Behiye Arda'ya karşı manevî tazminat davası da açabilir. Bunun için Arda'nın kusurlu olmasının yanı sıra davranışının hukuka aykırı olması ve Behiye'nin manevi bir zararının da bulunması gerekir. Ayrıca zarar ile Arda'nın davranışı arasında uygun illiyet bağı olmalıdır.

Açılabilecek bir diğer dava maddî tazminat davasıdır. Bu davada da hukuka aykırılık, kusur, uygun illiyet bağı şartları gerçekleşmelidir. Ayrıca Arda'nın davranışı sebebiyle Behiye maddî bir zarar görmelidir. Somut olayda Behiye'nin maddi zararının olmadığı anlaşıldığından maddî tazminat davası açılmaz.

Arda'nın bu resmi paylaşarak gelir elde ettiğine ilişkin bir bilgi de somut olayda bulunmamaktadır. Bu nedenle elde edilen kazancın iadesi için dava açılmaz.

AÇIKLAMA:

Önleme ve durdurma davası ile ilgili bilgiler genellikle doğru verilmiş olmakla beraber öğrencileri çoğunun dava isimlerini eksik yazdığı görülmüştür. Ayrıca açılacak davaların şartlarını tam olarak yazan neredeyse hiç olmamıştır.

Arda'nın davranışının ne tür bir kişilik hakkı ihlali olduğu sorulmuştur. Ancak bazı öğrenciler sadece Behiye'nin kişilik hakkının ihlal edildiğini yazmakla yetinmiştir. Oysa resim üzerindeki hakkın ihlal edildiği yazılmalıydı. Cevap kısmında da belirtildiği üzere bikinili resimlerin paylaşılması Behiye'nin şeref ve haysiyetini de ihlal edebilir. Bu tür cevaplar da doğru kabul edilmiştir. Ayrıca bazı öğrenciler özel hayatın gizliliğinin ihlal edildiğini yazmıştır. Bu cevaba da puan verilmiştir.

S.2- Bu olayda Arda mahkemede savunma yaparken, Behiye ile arkadaş olduklarını, birbirlerinin resimlerini habersiz çekerek pek çok paylaşım yaptıklarını ve bu zamana kadar hiçbir sorun yaşanmadığını söylemiş ve önceden paylaştıkları resimleri delil olarak göstermiştir. Behiye ise önceden paylaşılan resimlerin bikinili resimler olmadığını, Arda'nın böyle bir resmi habersiz çekemeyeceğini ve paylaşamayacağını iddia etmiştir. Arda ise cevaben, bikini ile kalabalık bir sahilde güneşlenen bir kimsenin sosyal medyada bu şekilde görünmesinin bir sakıncası olmayacağını, bu nedenle kişilik hakkı ihlali bulunmadığını iddia etmiştir.

Buna göre, kişiliğe yönelik saldırıların hukuka aykırılığını ortadan kaldıran hâlleri (hukuka uygunluk sebeplerini) saydıktan sonra burada hangi hukuka uygunluk sebebinin bulunabileceğini, somut olayda bu hukuka uygunluk sebebinin olup olmadığını tartışınız. (15 puan)

CEVAP:

TMK m. 24'de kişilik hakkı ihlali hallerinde hukuka uygunluk nedenleri; kişilik hakkı zedelenenin rızası, daha üstün nitelikte bir özel ya da kamusal yarar ve kanunun verdiği yetkinin kullanılması olarak sayılmıştır. Üstün nitelikli özel yarar kapsamına giren hukuka uygunluk

sebeplerinin başında haklı savunma, kendiliğinden hak alma (ihkak-ı hak) ve zorunluluk hâli gelmektedir. Ayrıca vekâletsiz iş görme de bir hukuka uygunluk sebebidir.

Somut olayda zarar görenin rızası bir hukuka uygunluk nedeni olarak değerlendirilebilir. Rızanın hukuka uygunluk nedeni olabilmesi için saldırıdan önce verilmesi gerekir. Rızanın konusu üzerinde serbestçe tasarruf edilebilen bir kişilik değeri olmalıdır. Resim üzerindeki kişilik değeri üzerinde tasarruf edilebilecek bir kişilik değeridir. Rıza açıkça verilebileceği gibi örtülü (zımnî) olarak da verilebilir. Somut olayda açık bir rızanın olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda örtülü rızanın olup olmadığı araştırılmalıdır. Arda, daha önce de gizlice birbirlerinin resimlerini çekip paylaştıklarını söylemiştir. Bu durumda Arda bir örtülü rızanın bulunduğunu iddia etmektedir. Fakat Arda her ne kadar daha önce birbirlerinin fotoğraflarını haber vermeden çektiklerini ileri sürmüştü de burada Behiye'nin verdiği rıza bikinili fotoğraflar için de verilmiş sayılamaz, çünkü daha önce çekildikleri fotoğraflarda bikinili olmadığını ifade etmiştir. Behiye'nin herkese açık bir alanda bikinili olarak güneşlenmiş olması onun fotoğraflarının çekilmesine müsaade ettiği anlamına gelmemektedir. Behiye ünlü bir kişi değildir, Behiye'nin bikinili fotoğraflarının görülmesinde kamusal bir yarar da bulunmamaktadır. Bu nedenle Arda'nın iddiaları geçerli değildir.

AÇIKLAMA:

Bu soruda hukuka uygunluk sebeplerini tam olarak yazabilen öğrenci sayısı bir hayli azdı. Somut olayda Arda tarafından, daha önce de bu tür resimlerin paylaşıldığı iddia edildiğine göre zımnî rızanın varlığının tartışılması gerekiyordu. Bunu tartışan öğrenciler bulunmakla birlikte çok yüzeysel açıklamalar yapanlar da vardı. Basının sorumluluğu cihetinden olayı tartışanlar da olmuş ancak bu olayda basın yer almamaktadır. Behiye'nin kamuya mal olmuş bir kişi olmadığı yazılmış. Bu doğrudur. Fakat kamuya mal olup olmamak, Behiye'nin böyle bir olayda zımnî rızasının bulunup bulunmadığını tespit edebilmek bakımından önemlidir. Bağlantının iyi kurulması gerekir.

METİN SORUSU:

Dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması kavramları hakkında birkaç cümle ile bilgi verdikten sonra dürüstlük kuralının fonksiyonlarından üç tanesini yazarak her birini yine birkaç cümle ile açıklayınız. Dürüstlük kuralının tali bir kural olmasının anlamı nedir, bir iki cümle ile izah ediniz. (25 puan)

CEVAP:

TMK m.2/1 hükmüne göre herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır.

Dürüstlük kuralları; orta zekâlı, namuslu, makul, dürüst, güvenilir bir kişiden haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken beklenilebilecek davranış tarzını belirleyen kurallardır. Bu kurallar orta zekâlı, makul kimselerin toplumdaki karşılıklı güvene, ahlâka ve dürüstlüğü dayalı davranışları sonucunda meydana gelen ve bu nedenle herkes tarafından benimsenen kurallardır.

Hakkın kötüye kullanılması yasağı ise TMK m 2/II'de düzenlenmiştir. Hükme göre bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını kanun korumaz. Bir görüşe göre bir hak dürüstlük kuralına aykırı kullanılmışsa kötüye kullanılmış olur. Bir başka görüşe göre ise bu yasak hakkın sosyal ve etik sınırlarını belirler, hatta uygulanacak hukuk kuralını düzeltici bir işleve sahiptir.

TMK m. 2/II ile hakların kullanılmasına bir sınır çizilmiştir. Eğer bu sınır suiistimal edilerek aşılacak olursa kanun böyle bir kullanımı korumaz. Bunun sonucunda zarar gören kimse. hakkın kötüye kullanımını durdurulmasını, önlenmesini, bundan doğan zararın giderilmesini isteyebilir. Fakat bu yasağa aykırı davranışın müeyyidesi bunlarla sınırlı değildir. Duruma göre farklı müeyyideler söz konusu olabilir. Mesela hâkim, kötüye kullanılan hakkın kullanılmamış sayılmasına, hakkı kötüye kullananın istediği sonucu elde etmesinin engellenmesine karar verebilir.

Dürüstlük kurallarının çok çeşitli fonksiyonları vardır. Bazıları şunlardır:

1. Hakların kullanılması ve borçların yerine getirilmesinde dürüstlük kurallarına uygun hareket edilmelidir. Aksi halde hukuk düzeni hakkın kötüye kullanılmasını korumaz.
2. Hukuki işlemlerin kurulmasında, özellikle irade beyanlarının yorumlanmasında dürüstlük kuralı önem arz eder.
3. Sözleşmelerin yorumlanmasında dürüstlük kuralına müracaat edilir.
4. Sözleşme öncesi sorumluluğun belirlenmesinde dürüstlük kuralına bakılır.
5. Sözleşmelerin tamamlanmasında tarafların farazi iradesi belirlenirken dürüstlük kuralına müracaat edilir.
6. Hukuki işlemlerin tahvilinde tarafların farazi iradesi belirlenirken dürüstlük kuralına bakılır.
7. Sözleşmenin değişen koşullara uyarlanmasında önemlidir.
8. Yan yükümlülüklerin belirlenmesinde kurallarına başvurulur.
9. Kanunların uygulanırken dürüstlük kuralından yararlanır.
10. Kanun maddeleri yorumlanırken dürüstlük kuralından istifade edilir.
11. Kanuna karşı hile olup olmadığı tespit edilirken dürüstlük kuralı devreye girer.
12. Bir hukuki kurumun amaca aykırı olarak kullanılıp kullanılmadığının tespitinde dürüstlük kurallarına başvurulur.

Dürüstlük kuralının fonksiyonları bunlardan ibaret değildir. Medenî hukukun dışında, başta medeni usul hukuku olmak üzere özel hukukun tamamında hatta idare hukuku alanında bile dürüstlük kuralı uygulanır ve önemli görevler ifa eder.

TMK m.2/2 hükmüne göre bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.

Dürüstlük kuralı tali bir kuraldır. Bunun anlamı şudur: Eğer bir mesele ile ilgili olarak kanunda uygulanabilecek açık bir hüküm varsa o hüküm uygulanır. Dürüstlük kuralına gidilmez. Her konuda dürüstlük kuralına gitmek hukukî güvenlik ilkesine aykırı düşer. Nadiren, örtülü boşluklarda dürüstlük kuralının kanunu düzeltme fonksiyonu da vardır.

AÇIKLAMA:

Bu soruda dürüstlük kuralı ile ilgili cevapların çoğu tatmin edici değildir. Hakkın kötüye kullanılması yasağını açıklayan öğrenci sayısı ise oldukça azdı. Dürüstlük kuralının fonksiyonları ya yanlış yazılmış ya da hiç yazılmamıştı. Bazı öğrenciler fonksiyonları yerine özelliklerini yazmış. Mesela emredici olup olmadığı gibi.

Bu kuralın taliliği üzerinde derste ısrarla durulduğu, dürüstlük kuralının her kapıyı açan bir maymuncuk gibi kullanılmayacağı, bir kanun hükmü varken kural olarak dürüstlük kuralına gidilemeyeceği defalarca anlatıldığı hâlde bunu da doğru yazanların sayısı bir hayli azdı. Mesela bazı öğrenciler kuralın emredici olmadığını bu nedenle tali olduğunu vs. yazmışlar.

NOT: Bütünleme sınavı da yaklaşık olarak bu sınav gibi olacaktır. Sorumluluğunuzun sınırı vs. finaldeki gibidir. Bütünlemeye kalanlara başarılar diliyorum.

Prof. Dr. Şahin AKINCI